

Sažetci izvještaja sa suđenja u slučaju «Bjelovarske grupe»

Regionalni monitoring tim:

Veselinka Kastratović, Centar za mir Osijek, Jovan Nicić, Fond za humanitarno pravo Beograd

Pred Vijećem za ratne zločine Županijskog suda u Varaždinu kojim je predsjedavao sudac Zdenko Pintarić, proveden je kazneni postupak br. V K-18/04, protiv Luke Markešića, Zdenka Radića, Zorana Marasa i Ivana Orlovića, radi kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva (čl. 120. st. 1. OKZ RH) i kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika (čl. 122. OKZ RH). Postupak je pokrenut optužnicom Županijskog državnog odvjetništva u Bjelovaru od 21. rujna 2001. godine, broj K-DO-57/01, djelomično izmijenjenom podneskom Županijskog državnog odvjetništva u Varaždinu br. K-DO-27/04 od 23. veljače 2005. godine. Slučaj je po odluci Vrhovnog suda RH o ukidanju prvostupanjske presude Županijskog suda u Bjelovaru i vraćanju predmeta na ponovno odlučivanje bio delegiran Županijskom sudu u Varaždinu.

Optužnica

Prema navodima optužnice, prvooptuženi Luka Markešić je kao pomoćnik načelnika Odjela operativnih poslova PU Bjelovarske u Bjelovaru i dežurni rukovoditelj, 3. listopada 1991. godine oko 19,00 sati, rekao voditelju smjene operativnog dežurstva PU Bjelovarske Tihomiru Wagneru, da će tijekom večeri doći pripadnici specijalne policije i odvesti zarobljenike, a potom mu naredio da djelatnicima specijalne policije preda ključ od podrumskih prostorija. Nadalje, u optužnici se navodi da su drugo, treće i četvrtooptuženi Zdenko Radić, Zoran Maras i Ivan Orlović, u noći 3. na 4. listopada 1991. godine, došli u zgradu PU i od Tihomira Wagnera uzeli ključeve, a potom s kapama s prorezima za oči, sišli u podrum i iz prostorija za zadržavanje izveli ratne zarobljenike u uniformama JNA, i civila Savu Kovača, odvezli ih dostavnim vozilom marke «Citroen» u pratnji osobnog vozila marke «Golf» u šumu Česma kod Malog Korenova, gdje su ih rafalnom i pojedinačnom paljbom strijeljali. Ratni zarobljenici: Radovan Barberić, Zdravko Dokman, Radovan Gredeljević, Ivan Hojsak, Boško Radonjić i jedna NN osoba, smrtno su stradali, dok je civil Savo Kovač zadobio teške tjelesne povrede: prostrijelnu ranu lijeve strane lica i desne natkoljenice.

Na ovaj način, optuženi su prema prethodnom dogovoru, počinili inkriminirane radnje kao supočinitelji i prekršili odredbe čl. 3. st. 1. i st. 2. Ženevske konvencije o postupanju s ratnim zarobljenicima i Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata, kao i čl. 4. st. 2.t.A i čl.13 Dopunskog Protokola II iz Ženevske konvencije o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba.

Tijek suđenja

Suđenje je započelo 23. studenog 2004. godine i do zaključenja rasprave, 25. veljače 2005. godine, održano je 11 ročišta. Presuda je objavljena 28. veljače 2005. godine.

Svi su se optuženi izjasnili kao nevini za kazneno djelo koje im se stavlja na teret, a Sudsko vijeće je tijekom dokaznog postupka iznijelo sljedeće dokaze:

a) **personalni dokazi:**

Sudsko vijeće je saslušalo 44 svjedoka, među kojima i Dušana Ostojića (oca pokojnog Mirka Ostojića koji se vodi kao NN osoba - otac preminulog na slici nije prepoznao) i Savu Kovača (koji je jedini preživio strijeljanje). Pored njih, saslušan je i vještak neuropsihijatrijske struke dr. Nenad Horvat, liječnik iz Varaždina.

b) **materijalni dokazi:**

Pročitani su:

- zapisnik o uviđaju od 4. listopada 1991. godine
- zapisnici o obdukcijским nalazima i mišljenjima
- zapisnik o vještačenju otisaka papilarnih linija u svrhu identifikacije leševa od 6. listopada i 11. listopada 1991. godine
- zapisnik o balističkom vještačenju od 3. veljače 1992. godine;
- zapisnici o pregledu stana i drugih prostorija optuženika;
- zapisnik o vještačenju tragova tekstilnih vlakana i tragova zemlje od 28. 10.1991. g.
- dopis Srpske demokratske stranke, Općinski odbor SDS Bjelovar, Mjesne zajednice «Grga Jankes» Bjelovar; izvršen je uvid u otpusno pismo za Kovač Savu
- rješenja o rasporedu na radna mjesta za svjedoka Josipa Hajdinjaka i I optuženika
- dopis Policijske uprave Bjelovarsko-bilogorske Bjelovar od 19. rujna 2001. godine, u svezi zatraženih podataka o zaduženju naoružanja za optuženike
- dopis Policijske uprave Varaždinske od 27. listopada 2004. godine u svezi osobnih podataka za Radovana Barbarića, Zdravka Dokmana, Zdravka Gudeljevića, Ivana Hojsaka, Boška Radonjića i Milenka Ostojića (streljane osobe u noći s 3. na 4. listopada 1991. godine).

Izvršen uvid u:

- foto-dokumentaciju obdukcije
- povijest bolesti i medicinsku dokumentaciju za Savu Kovača
- potvrde o privremenom oduzimanju predmeta od optuženika
- popis dobrovoljaca koji su došli u V.O. 4848 Bjelovar (bivšu vojarnu «Božidar Adžija» u Bjelovaru)
- kopiju knjige dojava; pročitan je izvod iz Pravilnika o unutaršnjoj organizaciji i načinu rada RSUP-a, te Pravilnik o izmjenama i dopunama tog Pravilnika
- imovinske podatke za optuženike
- rješenje o raspoređivanju na radno mjesto za trećeoptuženog Zorana Marasa
- peticiju specijalne jedinice policije;
- izvršen je uvid u medicinsku dokumentaciju za četvrtooptuženog Ivana Orlovića
- nacrt zgrade Policijske uprave Bjelovarsko-bilogorske

Dokazi koji su izvedeni **saslušanjem svjedoka:**

Svjedok Tihomir Wagner, djelatnik PU Bjelovarske je davao iskaz u više navrata, od istrage do ročišta pred Županijskim sudom u Bjelovaru i Županijskim sudom u Varaždinu. U prvom iskazu Wagner je rekao da je 3. listopada 1991.

godine, oko 19,00 sati preuzeo dužnost voditelja smjene operativnog dežurstva, koja je trajala do 7,00 sati 4. listopada 1991. godine. Po njegovim riječima, optuženi Luka Markešić mu je 10 – 15 minuta prije primanja smjene rekao da će tijekom večeri doći dečki iz specijalne policije i odvesti ratne zarobljenike, a da u pričuvu bude i policajac Horvat ukoliko bude trebala pomoć djelatnicima specijalne policije. Ovaj razgovor mu nije bio čudan, s obzirom da je tih dana bilo svakodnevno odvođenje zarobljenika na obavijesne razgovore. Oko 21,00 ili 22,00 sata došli su naoružani optuženi Zdenko Radić, Zoran Maras i Ivan Orlović u odori specijalne policije.. Jedan je od njih svjedoku pokazao nekakav spisak, na kojem je vidio 5 do 8 imena. Nakon toga, svjedok im je predao ključ od podrumskih prostorija, gde su bile ćelije s ratnim zarobljenicima, a oni su otišli.. Svjedok je pozvao Penić Slavka i zatražio od njega da bude blizu i pomogne ako bude potrebno. Nakon 5 do 10 minuta, Penić je svjedoku vratio ključ, rekavši mu da je potrebno vozilo. Wagner je zatražio od 3. dežurnog Markešić Tome da osigura vozilo, a on je cijelo vrijeme bio u prostorijama operativnog dežurstva, tako da nije vidio tko je sve odveden. Svjedok je na ovom saslušanju još dodao da se optuženi Markešić zadržao u zgradi policije do 19,30 sati i da ga on tijekom večeri i noći nije više vidio.

Na ročištu pred Županijskim sudom u Bjelovaru, Wagner je promijenio iskaz, rekavši da je u periodu između srpnja 2000. godine i srpnja 2001. godine primao anonimna prijeteća pisma, od kojih je neka predao u PU Bjelovarsko-bilogorsku u Bjelovaru, i da mu je NN osoba, s kojom se sreo u lokalnu Žabno, savjetovala da kaže imena optuženih.

Posljednji put je Wagner svjedočio pred Županijskim sudom u Varaždinu 11. siječnja 2005. godine. Tom prilikom rekao je da ne može sa sigurnošću reći jesu li osobe koje su došle po zarobljenike bili optuženici Z. Radić, Z. Maras i I. Orlović. Po njegovim riječima, tih dana u postaji je bilo puno ljudi, a optuženi su tu i spavali. Svjedok je istaknuo da sada ne zna kada ih je točno vidio i u svezi kojeg događaja, a potom dodao da je od njega traženo, prilikom obavjesnih razgovora, da navede imena optuženika: Zdenka Radića, Zorana Marasa i Ivana Orlovića. Na kraju, on je ostao pri tvrdnji da mu je I. opt. Luka Markešić rekao da će tijekom večeri doći pripadnici specijalne policije i odvesti ratne zarobljenike.

Svjedok Darko Devčić, policajac sa stražarskog punkta koji je u noći 3. na 4. listopada 1991. godine stražario na policijskom punktu, na mostu (putni pravac Bjelovar – Čazma), je tada vidio osobe u maskirnim uniformama, ali ne zna tko su oni. Svjedok je istaknuo da te noći nije vidio optuženike na punktu i tamo nisu izvođeni zarobljenici.

Svjedok Milan Lončarević, policajac sa stražarskog punkta, je kritične noći vidio dva vozila, «Kedi» bijele boje i «Golf 1», koja su naišla iz smjera Bjelovara i zaustavila se na punktu. Iz vozila «Kedi» izišla je osoba u maskirnoj uniformi, s kapom preko lica i rekla svjedoku i ostalim stražarima da se ne približavaju vozilu, pošto će ubrzo čuti pucanje. Kasnije je do punkta došao ranjeni Savo Kovač i zatražio pomoć. Po svjedokovim riječima, Kovač im je rekao da je vođen na strijeljanje i da je jedini preživio strijeljanje.

Svjedok Željko Pandur, dežurni operativac, je kritične večeri 3. na 4. listopada 1991. godine bio dežurni operativac, kome je Tihomir Wagner dao nalog da ode u bolnicu i razgovara sa ranjenim Kovačem. Pošto je Kovač govorio nepovezano, nije se moglo točno identificirati «navodno mjesto događaja». Svjedok je istaknuo da u noći 3. na 4. listopada nije radio uviđaj na mjestu gdje su nađeni leševi strijeljanih osoba i negirao navode svjedoka Tihomira Wagnera, da je kritične noći kriminalistički tehničar upućen na mjesto gdje su pronađeni leševi.

Svjedok Goran Rudec, dežurni policajac, kritične večeri nije izlazio na teren, niti je u zgradi policije vidio optužene. Po njegovom sjećanju, 4. listopada 1991. godine, kolegu Dinka Galea i njega, zapovjednik kriminalističke službe Zdravko Prekodravac je uputio u bolnicu na osiguranje ranjene osobe.

Svjedok Dinko Gale je za ovaj događaj čuo 4. ili 5. listopada 1991. godine u restoranu. Po njegovim riječima, on je tada saznao da se dogodilo ubojstvo izvan Bjelovara. On je još rekao da je radio do 6. listopada 1991. godine kada odlazi na bolovanje, a odlazak u bolnicu sa svjedokom Rudecom uopće nije spominjao.

Svjedok Darko Prpić, dežurni stražar na ulazu, kritične večeri radio je na osiguranju auto-parka PU Bjelovarske u Bjelovaru. Posao mu je bio kontrolirati ulazak i izlazak službenih vozila iz dvorišta PU. Svjedok tvrdi da kritične večeri nije bilo niti ulazaka, a niti izlazaka vozila iz dvorišta PU. Rekao je da mu je smjena bila takva da je dva sata radio, a dva sata se odmarao.

Svjedok Darko Prigl, dežurni stražar na ulazu, sjeća se kritične večeri 3. na 4. listopada 1991. godine, obavljao je poslove osiguranja prednje strane zgrade PU (glavni ulaz). Rekao je da nije primijetio ništa neobično te večeri. Po završetku smjene je čuo da je «navodno nekoliko osoba pronađeno mrtvih», da su bile «nastrijeljane».

Svjedok Pero Sučić, policajac na osiguranju ratnih zarobljenika, je radio s kolegom Nenadom Oulovskim na osiguranju ratnih zarobljenika, smještenih u sportskoj dvorani, u podrumu PU Bjelovarske u Bjelovaru. Tamo su bili smješteni i zarobljeni oficiri iz vojarne u Bjelovaru, ali ne zna tko je radio na njihovom osiguranju.

Svjedok Neven Oulovski, policajac na osiguranju ratnih zarobljenika, je istaknuo da kritične noći nije bio u službi. Kada je sljedećeg jutra pregledao prostorije za zadržavanje, vidio je da su u prvoj prostoriji samo dvije, tri osobe i da nedostaje određeni broj osoba, u odnosu na prethodni dan. Svjedok je dodao da nije posjedovao ključ od hodnika iz kojeg se ulazilo u prostorije za zadržavanje i da je, kad je trebalo zarobljenike ispratiti na razgovor, dobivao ključ u operativnom dežurstvu.

Svjedok Slavko Penić, policajac na osiguranju ratnih zarobljenika, je rekao da se ne sjeća je li kritične noći radio ili ne. O inkriminiranom događaju je razgovarao dva puta s policijskim službenicima, a tijekom drugog razgovora 2001. godine, djelatnik MUP RH, misli da se radi o Stipi Novakoviću, bio je ucjenjivan gubitkom posla, djecom, te mu je rečeno da će, ako ne želi optužiti Z. Radića, Z. Marasa i I. Orlovića, on biti optužen. Tvrdi da nije istinita tvrdnja Tihomira Wagnera kako je dao nalog svjedoku da pomogne specijalcima oko ratnih zarobljenika.

Svjedok Dušan Ostojić, svjedok oštećenih, otac streljanog Mirka Ostojića, sina je vidio zadnji put 1991. godine, «nekako pred događaj u Bjelovaru», kada je sin otišao sa susjedom i njezine dvije kćerke u posjet kod Snježane i Ranka Bolte u Bjelovar. Po njegovim riječima, on je o sudbini sina saznao iz pisma Ranka Bolte i ne zna gdje se nalazi njegov grob. Na fotografijama s obdukcije, koje su mu tijekom dokaznog postupka predočene, svjedok nije mogao prepoznati sina. Rekao je da ne vidi bez naočala i pozivao se na proteklo vrijeme odkada je sina vidio posljednji put. Rekao je da pokojni Mirko na jednoj šaci, nije mogao reći da li na lijevoj ili desnoj,

nije imao tri prsta, povrjeda od cirkulara. Opisao je sina kao tankog, visokog, crne kose.

Svjedok Savo Kovač, svjedok- oštećeni, jedini je preživio strijeljanje u šumi «Česma» kod Malog Korenova. Saslušanje svjedoka izvedeno je sukladno odredbi čl. 239. st. 5. ZKP, putem tehničkih uređaja za prijenos slike i zvuka, uz prisutnost psihijatra vještaka dr. Nenada Horvata. Iskaz je davao u zgradi Županijskog suda u Varaždinu, u sobi br. 249.

Dana 2. listopada 1991. godine, oko 8,30 sati, došli su u njegov stan radnici PU Bjelovarsko-bilogorske Bjelovar, tražili su snajper, optužili su ga da je sudjelovao na nekakvim sastancima, da je pucao na Hrvate. Iz stana su ga odvele osobe u maskirnoj uniformi. Odveden je u zgradu PU Bjelovarsko-bilogorsku u Bjelovaru, gdje je tučen i maltretiran. Bio je zatvoren u ćeliji s pet osoba, koje su prije toga bile u vojarni. Od zarobljenika je poznavao Ivicu Hajsaka (radio je kao službenik u Sudu u Bjelovaru), Radovana Gredeljevića (bio je stražar u Zatvoru u Bjelovaru), Milorada Đorđevića (radio je sa svjedokom u «Sigurnosti»). Ostale osobe, koje su streljane, nije poznavao. U ćeliji je bio od 2. listopada do 3. na 4. listopada 1991. godine. U ćeliju je dolazio jedan mladić i popisao ih. U noći 3. na 4. listopada 1991. godine u ćeliju je došla osoba u maskirnoj uniformi, s kapom s otvorima za oči i usta, izvodio ih je jednog po jednog do «kombića» sivo-bijele boje. Nije mogao reći je li ih ista osoba izvodila i gurala u vozilo ili se radilo o dvije osobe. Iz ćelije su izvedeni na dvorišni izlaz. Svi zarobljenici su bili u jednom vozilu, koje je bilo malo povišeno, sivo-bijele boje, imalo je prozorčice s normalnim staklima, ali se zbog noći nije moglo vidjeti. Vidio je figuru vozača. U vozilu su bili zarobljenici i vozač. Na jednom mjestu se vozilo zaustavilo, morali su izaći i jedan dio puta su išli pješke, potom su ponovo ušli u vozilo i odvezeni su na mjesto strijeljanja. Misli da je mjesto, gdje su nakratko stali i izašli iz vozila, isto mjesto na koje je on poslije došao ranjen i tražio pomoć. Za vozilom u kojem su prevezeni zarobljenici, išlo je još jedno vozilo, čija svjetla je vidio u daljini. Rekao je da je na mjestu gdje su se nakratko zaustavili vidio osobe iz tog drugog vozila. Na mjestu strijeljanja su bile četiri osobe u maskirnim uniformama, nije ih mogao prepoznati, pucali su rafalnom paljbom. U svom iskazu svjedočio je i o svom putu dok je bio ranjen i tretmanu u zdravstvenim ustanovama.

Svjedok Josip Hajdinjak, načelnik Policijske uprave Bjelovarske 1991., u Bjelovaru, u vrijeme kritičnog događaja. U vrijeme dok su u prostorijama za zadržavanje bili zarobljenici, obilazio ih je i razgovarao s osobama koje su čuvale zarobljenike. Vidio je popis oficira ratnih zarobljenika. Rekao je da se trinaest godina liječi zbog psihičkih problema uzrokovanih ratnim traumama. Spis, koji je formiran tijekom kriminalističke obrade slučaja, nije predan njemu, već MUP-u RH u Zagreb. Zna da su tijela strijeljanih osoba prevezena na Zavod za sudsku medicinu radi obdukcije i identifikacije, no ne zna gdje su pokopana. Rekao je da je maltretiran, da je doživio mnogo neugodnosti radeći u PU Bjelovarskoj.

Svjedok Stjepan Kupsjak, dežurni rukovoditelj PU Bjelovarske. Kriminalistička obrada slučaja povjerena je PP Koprivnica, ali je MUP RH iz Zagreba rukovodio i koordinirao kriminalističkom obradom. Od Josipa Hajdinjaka je čuo da je podnesena kaznena prijava protiv nepoznatih osoba, ali tu prijavu nije vidio. Nije vidio tijela oštećenih, ali je čuo da su strijeljane osobe bile u vojnim odorama bivše JNA. Obuća im je bila bez vezica, na hlačama nisu imali vojni opasač. Rekao je da ne zna gdje su tijela pokopana nakon obdukcije i identifikacije, izvršene na Zavodu za sudsku medicinu. Čuo je da su strijeljani osobe iz prostorija za zadržavanje. Godine 2001. pozvan je na obavjesni razgovor sa Stipom Novakovićem. Razgovor je bio korektan,

no kasnije je vidio službenu zabilješku koju je sačinio Novaković. U zabilješci je navedeno nešto što on nije rekao.

Svjedok Hamdija Mešanović u kritično vrijeme bio je **zapovjednik jedinice specijalne policije**. Pomoćnik mu je bio Josip Trogrlić. Dana 19. kolovoza 1991. godine izvršen je napad na Pakrac, jedinice posebne namjene, kako su se tada zvale, bile su u stalnom stanju pripravnosti. Kad nisu bili na ratištu bili su u bazama u Kukavici i Kamenitovcu. Zbog stalne pripravnosti, pripadnici specijalne policije morali su biti u bazama, ukoliko nisu bili na bojištima. U bazama su bili i na dan pada vojarne u Bjelovaru. Do 5. listopada 1991. godine bili su u bazama, a tada su ponovo otišli za Pakrac.

Svjedok Josip Trogrlić u kritično vrijeme bio je **pomoćnik zapovjednika jedinice specijalne policije**. Kad jedinica nije bila na bojištu, pripadnici jedinice su bili u bazama u Kukavicama i Kamenitovcu. Njegova satnija je bila smještena u bazi u Kamenitovcu. Optuženi Zdenko Radić bio je pripadnik njegove satnije, zapovjednik I voda, bio je njegov zamjenik. Optuženi Zoran Maras i Ivan Orlović bili su u drugoj satniji, baza im je bila u Kukavicama. Dok su bili u bazama nitko od pripadnika specijalnih jedinica nije smio bez odobrenja napustiti bazu. Siguran je da je tijekom noći s 3. na 4. listopada 1991. godine optuženi Zdenko Radić bio u bazi Kamenitovac.

Svjedoci Josip Musić i Branko Gregurović, članovi operativnog tima Policijske postaje u Koprivnici, obavili su prve obavjesne razgovore u Bjelovaru ili u Koprivnici s policajcima s punkta. Odlučeno je da se kriminalistička obrada slučaja provede u Policijskoj postaji Koprivnica. Obavjesni razgovor s Tihomirom Wagnerom nije dugo trajao. Imali su informaciju da je prije njih s Wagnerom razgovarao načelnik PU Bjelovarsko-bilogorske u Bjelovaru, Josip Hajdinjak. Nakon tri ili četiri dana, po nalogu Josipa Hajdinjaka, prekinuli su daljnji rad na kriminalističkoj obradi, nakon čega su on i Gregurović načinili izviješće. Branko Gregurović mu je rekao da je materijal, koji su načinili u kriminalističkoj obradi, predao Josipu Hajdinjaku.

Svjedok Branko Gregurović radio je na **kriminalističkoj obradi slučaja**. Operativni tim je formiran 24 sata nakon kritičnog događaja, kako je svjedok rekao: «iz druge ruke». Članovi operativnog tima nisu bili nazočni očevidu, koji je obavio istražni sudac Županijskog suda u Bjelovaru, kao niti na obdukciji tijela streljanih osoba. Načelnik PU Bjelovarske u Bjelovaru informirao ih je da je iz prostorija za zadržavanje PU Bjelovarske, u Bjelovaru izvedeno 7 osoba, jedna je od njih uspjela preživjeti strijeljanje. Razgovarali su s policijskim službenicima koji su u zgradi PU Bjelovarskoj u Bjelovaru vodili brigu o zadržanim osobama. Sa službenicima su razgovarali Josip Musić i Ivan Gatarić, u Bjelovaru. Istražni sudac, koji je obavio očevid, potvrdio je da prikupljeni tragovi upućuju na zaključak da je mjesto pronalaska leševa ujedno i mjesto egzekucije. U Bjelovaru su razgovarali s policajcima koji su bili na punktu, na koji je došao ranjeni Savo Kovač. Nakon toga, kriminalistička obrada je prebačena u Koprivnicu, gdje su došli vještaci iz Zagreba. Vještaci iz Zagreba izvršili su pregled vozila koje je dovezeno iz Bjelovara. Ne zna koje su sve uzete tragove vještaci odnijeli sa sobom u Zagreb, ne zna gdje su ti tragovi danas. U Koprivnici je obavljen razgovor s vođom smjene operativnog dežurstva PU Bjelovarske, Tihomirom Wagnerom. Prije tog obavjesnog razgovora, načelnik PU Bjelovarske Josip Hajdinjak, izvijestio ih je da je dobio informacije od Tihomira Wagnera. Svi članovi operativnog tima prisustvovali su obavjesnom razgovoru. U to vrijeme, u postaji Koprivnica, nazvala je nepoznata osoba i izrekla prijetnje cijelom operativnom timu, da zaborave četnike iz Bjelovara. O tome je informirao ostale članove operativnog tima, kao i zapovjednika PP Koprivnica,

načelnik PU Bjelovarske Bjelovar, te Marijana Benka. Sljedeći dan načelnik PU Bjelovarske ih je obavijestio da prekinu s daljnjim radom. On mu je osobno predao predmet. Nakon toga, od Marijana Benka je naložio operativnom timu izradu informacije o poduzetim uvidima i rezultatima uvida, o tadašnjem tijeku kriminalističke obrade. Informaciju su zajedno napisali Ivan Gatarić, Josip Musić i svjedok. Jedan primjerak potpisane informacije predao je Ivanu Gatariću, jedan primjerak je poslan u MUP RH u Zagreb. Treći primjerak informacije nije dostavljen u PU Bjelovarsko-bilogorsku u Bjelovar. Tijekom istrage istražni sudac mu je predočio tu informaciju.

Svjedok Marijan Benko u vrijeme inkriminiranog događaja radio je na mjestu načelnika Sektora kriminalističke policije MUP RH. Njegov zadatak je bio **organizirati kriminalističku obradu slučaja**. Zgrada PU Bjelovarske u Bjelovaru bila je oštećena zbog ratnih djelovanja, u Bjelovaru nije bilo stručnih kadrova, kritični događaj dogodio se na tom području. Stoga je odlučeno da kriminalističku obradu radi policija iz Koprivnice. Ivan Gatarić bio je zadužen za koordinaciju osoba koje su sudjelovale u obradi, a Branko Gregurović je bio rukovoditelj kriminalističke obrade. Obrada je dosta dugo trajala, formiran je spis. Županijskom državnom odvjetništvu u Bjelovaru dostavljeno je posebno izvješće. Siguran je da nije bila podnijeta kaznena prijava. Kopija predmeta, s obzirom na ozbiljnost inkriminiranog slučaja, dostavljena je u MUP RH u Zagreb. O kriminalističkoj obradi razgovaralo se s tadašnjim glavnim državnim odvjetnikom Stjepanom Hercegom. Ne zna gdje su završila tijela oštećenih nakon što je izvršena obdukcija na Zavodu za sudsku medicinu u Zagrebu.

Svjedoci Željko Šćuković i Dražen Bušić suglasno su iskazali da su u ljeto 2000. godine radili kriminalističku obradu – obavjesne razgovore s policajcima, a ishod razgovora nije ukazivao da je izvršeno kazneno djelo.

Svjedok Stipo Novaković prisustvovao je ispitivanju Wagnera. Rukovodio je grupom policijskih službenika koji su radili na kriminalističkoj obradi 2000. i 2001. godine. Na to mjesto postavio ga je načelnik Uprave kriminalističke policije MUP RH u Zagrebu, Cesatar. Od čelnništva PU Bjelovarske stigle su pritužbe na rad djelatnika PU Bjelovarske u provođenju kriminalističke obrade, angažiran je tim policijskih službenika. Županijsko državno odvjetništvo u Bjelovaru je bilo u svakodnevnim kontaktima s kriminalističkom policijom i rukovodilo je istragom. Obavio je niz obavijesnih razgovora sa: Tihomirom Wagnerom, Josipom Hajdinjakom, Slavkom Penićem, ... Službenu zabilješku o razgovoru s Tihomirom Wagnerom je predao u PU Bjelovarsku i otišao u Zagreb. Sa svima je razgovarao u PU Bjelovarskoj, a s Josipom Hajdinjakom je razgovarao u Koprivnici, jer se Hajdinjak bojao doći u Bjelovar. Josip Hajdinjak je nakon obavljenog razgovarao pristao dati izjavu pred istražnim sucem te ga je otpratio u Županijski sud u Bjelovaru. Tijekom razgovora nikome nije prijetio. Tijekom suočavanja sa svjedokom Slavkom Penićem, svjedok je rekao da je do MUP-a RH došla vijest da se svjedoci iz istrage okupljaju po kafićima u Bjelovaru, da među njima kolaju kopije službenih bilješki o obavijesnim razgovorima.

Presuda

Dana 28. veljače 2005. godine, Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Varaždinu, objavilo je presudu, kojom su optuženici Luka Markešić, Zdenko Radić, Zoran Maras i Ivan Orlović oslobođeni optužbe za izvršenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva i kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika jer se nije mogla utvrditi veza između optuženika i djela koji im se stavlja na teret, kao niti dokazati supočiniteljstvo.

Vijeće je utvrdilo:

- da su žrtve bile ratni zarobljenici, pripadnici bivše JNA;
- da su leševi žrtava nađeni u šumi «Česma», koji su poslije identificirani na Zavodu za sudsku medicinu u Zagrebu, osim jedne osobe čiji se identitet nije utvrdio;
- za oštećenog Savu Kovača utvrđeno je da je 2. listopada 1991. g. kao civil u pratnji policije doveden iz svoga stana u PU Bjelovarsku te smješten u prostorije za zadržavanje zajedno s ratnim zarobljenicima;
- da su žrtve, navedeni ratni zarobljenici i civil Savo Kovač, u noći 3. na 4. listopada 1991. godine izvedeni iz PU Bjelovarske, odvezeni u šumu «Česma» kod Malog Korenova i strijeljani, da je tom prilikom smrtno stradalo šest ratnih zarobljenika, a da je civil Savo Kovač jedini preživio strijeljanje i pri tomu zadobio teške tjelesne povrede (prostrijelnu ranu lijeve strane lica i desne natkoljenice); da je nakon toga došao do policijskog punkta gdje je zatražio pomoć;
- da je prvooptuženi došao 3. listopada 1991. godine, nešto prije 19,00 sati, u zgradu PU Bjelovarske, rekao voditelju operativnog dežurstva da će tijekom večeri doći specijalci po ratne zarobljenike i odvesti ih;
- da su drugo, treće i četvrtooptuženi u noći 3. na 4. listopada 1991. došli u PU te da im je svjedok Wagner dao ključ od podrumskih prostorija.

U obrazloženju odluke o krivnji optuženika, Vijeće je detaljno obrazložilo svoju odluku da se ne može sa sigurnošću niti za jednog optuženika izvesti zaključak da su prema prethodnom dogovoru počinili inkriminirane radnje, i to s namjerom ubijanja ratnih zarobljenika i civila. Posebno je naglašeno da se kod prvooptuženog nije moglo utvrditi da je prema prethodnom dogovoru s drugo, treće i četvrtooptuženima rekao Tihomiru Wagneru da će tijekom večeri doći pripadnici specijalne policije i odvesti ratne zarobljenike. Navodi se da je Tihomir Wagner rekao da se podrazumijevalo da on preda ključeve specijalcima i da se ne može utvrditi da su drugo, treće i četvrtooptuženi optuženi s namjerom ubijanja zarobljenika došli kod Wagnera po ključ od podrumskih prostorija PU Bjelovarske, odveli ratne zarobljenike i civila Savu Kovača i strijeljali ih. Svjedok oštećenik Savo Kovač nije prepoznao među optuženicima osobe koje su izvodile ratne zarobljenike i njega iz prostorija za zadržavanje, niti osobe koje su ih uvodile u vozila, kojima su voženi na strijeljanje.

Iz ostalih izvedenih dokaza Vijeće nije utvrdilo vezu između optuženika i djela koji im se stavlja na teret. Vijeće je analiziralo odredbu članka 35. st. 3. Kaznenog zakona Republike Hrvatske, u kojem je propisano što se smatra pod supočiniteljima kaznenog djela. Analizom odredbe toga članka Vijeće je utvrdilo da za supočiniteljstvo, u konkretnom slučaju, nedostaje zajednička odluka (subjektivna komponenta) optuženika da počine (objektivna komponenta) kazneno djelo na način kako je to opisano u optužnici. Osim toga, nije utvrđeno da je prvooptuženi izdao naređenje svjedoku Wagneru da preda da ključ od prostorija za zadržavanje drugo, treće i četvrtooptuženom, već se to, prema iskazu svjedoka podrazumijevalo. U takvoj situaciji, Vijeće je primijenilo načelo *In dubio pro reo*. Ovu odluku Vijeće temelji na činjenici da je svjedok, oštećenik Savo Kovač, tvrdio da osoba koja je došla po zarobljenike i njega nije bila maskirana, a kad su mu pokazani optuženici tvrdio je da niti jednu od tih osoba nije vidio.

Mišljenje monitora **Proces**

Regionalni tim smatra da je Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Varaždinu, korektno, u skladu s odredbama Zakona o kaznenom postupku, provelo ovaj sudski proces. Kod ispitivanja svjedoka oštećenika Save Kovača, primijenjena je odredba čl. 238. st. 5. Zakona o kaznenom postupku, te je svjedok bio smješten u drugu prostoriju Županijskog suda u Varaždinu, a s njim je bio vještak psihijatrijske struke dr. Nenad Horvat. Saslušanje ovog svjedoka provedeno je temeljem rješenja Suda od 14. veljače 2005. godine, kojim je predviđeno korištenje tehničkih uređaja za prijenos slike i zvuka. Ovakav način izvođenja dokaza bio je neophodan, pošto je svjedok iskazivao bojazan od susreta s optuženicima i odbijao je svjedočiti.

Iz sudskih raspravnih zapisnika, kao i iz neposrednih zapažanja, regionalni tim procjenjuje da je izvođenje dokaza saslušanjem ostalih svjedoka korektno provedeno, u skladu s odredbama Zakona o kaznenom postupku. Iz raspravnog zapisnika Suda od 11. siječnja 2005. godine vidljiva je jedna činjenica koja bi mogla dovesti do ukidanja presude i vraćanje predmeta na ponovni postupak. Naime, za vrijeme ispitivanja svjedoka Tihomira Wagnera, u raspravnoj dvorani bio je nazočan svjedok Stipo Novaković petnaest minuta. Na tu je činjenicu ukazao branitelj drugooptuženog, a upozorenje je zapisnički konstatirano. Po našoj procjeni, iako se radi o bitnoj povredi odredaba kaznenog postupka, ova činjenica nije bila od utjecaja na odluku Vijeća o krivnji optuženika.

Utvrđivanje činjenica

Sudski je postupak utvrdio niz činjenica koje definiraju i opisuju zločin ali nije, prema procjeni Vijeća bilo dovoljno dokaza kojim bi se utvrdilo počinjenje od strane optuženih.

Također, tijekom sudskog procesa pokazale su se grube manjkavosti istrage od prekidanja policijske istrage i nejasnoće oko toga gdje je spis formiran tijekom policijske istrage pa do činjenice da do danas nije utvrđeno mjesto pokopa žrtva. Naime, policijski službenici iz operativnog tima iz Koprivnice nisu bili na uviđaju, niti su imali uvid u sve materijale pribavljene tijekom uviđaja, a radi prijetnji njihov je rad vrlo brzo prekinut. Nakon završetka obdukcije na Zavodu za sudsku medicinu u Zagrebu spominje se pogrebnik iz Bjelovara ali se mjesto pokopa žrtava nije utvrdilo.